

Viron Tasavallan presidentti
suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressissa
15. kesäkuuta 2016 Lahdessa

Hyvät heimolaiset ja ystävät!

Aivan aluksi kutsun teidät mielikuvitusmatkalle täältä Lahdesta Suomenlahden ylitse Viron kaakkoisrajan tuntumaan, jossa Venäjän kupeessa sijaitsee alle sadanviidenkymmenen asukkaan kylä Obinitsa. Kaikesta huolimatta tämä vanha setukaiskylä toimi viime vuonna miljoonien suomalais-ugrilaisten kulttuuripääkaupunkina. Se osoitti, miten pieni voi itse asiassa olla suuri.

Setukaiset asuvat pääasiassa Virossa, heitä on kymmenisen tuhatta henkeä, ja heidän omistautuneisuutensa ja sisunsa voisivat olla meille kaikille kuin kompassi, joka osoittaa, miten on mahdollista ylläpitää omaa alkuperäistä kulttuuria, niin että se kestää myös vaikeiden aikojen ja välttämättömien muutosten yli. Oman tahtonsa lisäksi heillä on Viron valtion tuki ja ymmärrys.

Kun siirrytään hieman etelämmäksi, nähdään, miten liiviläisten kulttuuri elpyy ja palaa kuin kuoleman rajalta heimokansojen ja Latvian valtion avustuksella.

Tiedän hyvinkin henkilökohtaisesti, sukuni kokemuksesta, miten oman kansan kulttuurin ja kielen voi säilyttää myös silloin, kun joutuu asumaan poissa kotimaasta. Perheeni pakeni neuvostomiehitystä länteen, jossa me kohtalotovereidemme kanssa vaalimme kansamme kulttuuria, ja mikä tärkeintä, pidimme sen elossa. Tietenkin tämä kaikki tapahtui vielä mahtavammissa muodossa myös miehitetyssä Virossa, jossa virolaiset säilyttivät kielensä ja kulttuurinsa edistäen sitä vieraan vallan painostuksesta ja kaikista vastatuulista huolimatta.

Aihe, josta meidän on syytä tässä keskustella, on suomalais-ugrilaisen maailman säilyminen ja kehittyminen. Se on paljon enemmän kuin vain pelkkää kansankulttuurin tallentamista ja säilyttämistä. Se on suurempien tukea, apua ja luottamusta, joka auttaa pieniäkin kasvamaan.

Nykyisessä globaalissa kylässä, kuten maailmanlaajuista tietoyhteiskuntaa kutsutaan, tiedetään hyvin, että avoimuuden ja kansainvälistymisen vastakohtana vahvistuu kaikkialla myös lokaalisuus, valtiota paljon pienempien yhdyskuntien identiteetti ja riippumaton kollektiivinen itsetunto.

Tässä ilmeneekin vapaan maailman vahvuus. Vapaa ja demokraattinen yhteiskunta tukee pienten ja erilaisten kulttuurien säilymistä kannalta tärkeitä hankkeita, ja se tukee omaleimaisuutta, jotta kaikkien pienten kansojen kielet ja kulttuurit säilyisivät.

Olkaamme siis suomalais-ugrilaisessa maailmankongressissa keskenämme vilpittömiä. Vilpittömiä myös huolellemme Venäjän suomalais-ugrialaisten kansojen lukumäärän ja suomalais-ugrialaisten kielten puhujamäärän supistumisesta. Se on yhteistä huolta omasta identiteetistämme, joka olisi paljon köyhempi ilman Venäjän suomalais-ugrialaisten kansoja.

Millaisia tyhjiä aukkoja siihen jäisikään, jos heittäisimme kulttuuristamme pois Lennart Meren elokuvat, Veljo Tormiksen sävellykset tai Kaljo Pöllun grafiikan. He kaikki pohjasivat Venäjän suomalais-ugrialaisten kansojen kulttuuriperintöön.

Näitä kansoja tukiessamme tuemme siis itseämme, omaa kieli- ja kulttuurialuettamme. Tuemme koko maailman kulttuurista rikkautta ja monipuolisuutta.

Pienet ja ainutlaatuiset suomalais-ugrilaiset ja samojedikansat tarvitsevat suurempien suojaa ja tukea. Vatjaa ja enetsiä puhuu muutama kymmenen henkeä, inkeroista ja nganasania satakunta ihmistä. He ovat ainoita ja viimeisiä. He ovat meidän kaikkien yhteinen aarre. Osa ihmiskunnan rikkaudesta, joka vaatii hyvin erityistä huomiota. Olemme tottuneet suojelemaan uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja, listaamaan niitä punaisiin kirjoihin, sekä lakisääteisesti että hyvin radikaalein menetelmin. Kuitenkin kielten häviämiseen, jonka taustalla ovat raaka-ainepohjaisen talouden kehittäminen ja konflikti hyvin pienten ja ainutlaatuisten kansansirpaleiden ja suurtuottajien välillä, suhtaudutaan kuin luonnolliseen prosessiin.

Siperian öljykenttien alkuperäiskansojen kärsimyksistä punainen lumi, joka huolestutti jo kolmekymmentä vuotta sitten, ei voi olla 2000-luvun normaaliutta, johon tyydytään vaiti ja välinpitämättömänä. Kenenkään taloudellinen hyöty ei voi olla kielten ja kulttuurien häviämistä tärkeämpää, koska sillä tavalla tuhoutuu osa meistä kaikista. Köyhdyimme itse samoin kuin koko ihmiskunta.

YK:n alkuperäiskansojen foorumi ja virolainen sen jäsenenä antavat globaalilla tasolla panoksensa, jotta näin ei kävisi. Koska oman valtion omistavilla suomalais-ugrilaisilla kansoilla on velvollisuus tukea pienempiä heimokansojamme. Näin ollen olen erittäin iloinen suomalais-ugrialaisten kylien foorumin aloitteesta, joka tukee heimokansoja ja edistää yhteistyötämme.

Välitän iloisena teille myös Viron tiedeakatemiaan esimiehen Tarmo Soomerin idean, joka auttaisi venäjäksi kirjoittavia suomalais-ugrialaisten kielentutkijoita saamaan tutkimustuloksensa maailman akateemisen yhteisön ulottuville kääntämällä ne englanniksi ja julkaisemalla ne *Linguistica Uralica* -lehdessä, mutta tämäkin edellyttää maidemme yhteistyötä.

Suomalais-ugrialaista maailmaa katsoessamme meidän täytyy nähdä tästä yhteistyöstä nouseva voima, koska vain yhdessä pystymme tekemään jotakin. Epätoivo ei auta koskaan; siitä täytyy aina päästä yli.

Arvoisat kuulijat!

Ajatelkaamme virolaisten ja suomalaisten kohtaloa. Näiden kahden suomalais-ugrilaisen valtion kansojen keskuudessa ovat käynnistyneet vilkkaat valmistelut maiden ensimmäisen suuren juhlan, itsenäisyyden satavuotispäivän viettoa varten. Tässä suomalais-ugrilaisessa universumissa tämä tosiasia on varmasti muistamisen ja tulkinnan arvoinen.

Viron historia ja kokemus virolaisuuden ylläpidosta osoittavat, että vaikka virolaisten kansallinen herääminen alkoikin eri paikoissa maaseudulla, aatteen laajempi kattavuus edellytti kaupunkien sivistyneistön ja yrittäjien mukaantuloa, johtoasemaa ja sitoutumista. Vaikka virolaiset kutsuvat itseään nykyäänkin silloin tällöin ”maakansaksi”, itsenäisyytemme avaimet olivat jo vuosisata sitten kaupungissa ja ne ovat siellä jatkossakin.

Kaupunkeja luonnehdittaessa puhutaan usein kosmopoliittisuudesta. Kaupungeissa kukoistaa erilaisuus. Kaupungeissa maailmankansalaiset saarnaavat rajojen tai usein myös kansakuntien puuttumisesta. Silti millekään kansalle ei ole riittänyt eikä nähtävästi riitä jatkossakaan, että se on maaseudulla elinvoimainen ja vaalii konservatiivisia arvoja mutta luovuttaa omat kaupunkinsa vieraille vieraalla kielellä ja mielellä hallittaviksi.

Virolaiset ymmärsivät sen yli vuosisata sitten erittäin hyvin, ja kaupunkien itsehallinnon käsiinsä ottamisen lisäksi kansallismielinen sivistyneistö perusti pian juuri kaupunkeihin keskeisiä kulttuurisia, taloudellisia ja lopulta myös poliittisia laitoksia, joista tuli vuosikymmenen päästä tasavallan kulmakiviä.

Kaikki, mikä oli syntynyt ja luotu maaseudulla, oli kyllä omaa ja rakasta, mutta sellaisia asioita, kuten pankkia, teatteria, laivaosuuskuntaa tai puoluetta, ei olisi voitu perustaa muutaman kymmenen asumuksen hajakylässä.

Kaupungistumista ei voi eikä saa pitää esivanhempien tapojen ja kulttuurin hylkäämisenä tai oman kansan pettämisenä. Kaupungistuminen tulee nähdä mahdollisuutena edistää omaa kulttuuria ja säilyä kansana.

Toinen kokemuksemme kertoo ystäväistä.

Neuvostoliiton miehitettyä Viron menetimme tietysti myös ulkomailla sijainneet suurlähetystöt. Toki meillä oli ahkeria lähettiläitä, jotka jatkoivat vaille vapautta jääneen kansan edustamista ja jotka jatkuvasti tunnustettiin Viron edustajiksi. Tarvitsimme kuitenkin myös aivan toisenlaisia lähetystöjä vapaan maailman monissa maissa ja kaupungeissa viime vuosisadan jälkipuoliskon miehitysvuosikymmenien aikana. Virolaisten pakolaisten seurat, liitot ja alueettoman valtion laitokset pitivät yllä valtion oikeudellista jatkuvuutta ja mahdollistivat miehityksen tunnustamattomuuspolitiikan jatkumisen.

Virolaisia ei riittänyt kaikkialle, ja esimerkiksi täällä Suomessa ei ollut virolaisten pakolaisten yhdyskuntaa. Lähetystö ei kuitenkaan jäänyt sen takia syntymättä. Kun itse ei kykene, niin ystävät auttavat. Uskon, että juuri täällä Suomessa kirjoitettiin 1980-luvulta Viron viralliseen uudelleenitsenäistymiseen asti Viron diplomatian loisteliaimpia lukuja, ja epävirallisina diplomaatteina toimivat vapaaehtoiset suomalaiset heimoveljemme. Viron kulttuuriedustuksena aloittaneesta Tuglas-seurasta tuli Neuvostoliiton hajoamisen ajan murroshetkinä yhä selväpiirteisemmin Viron poliittinen edustus, mikä huipentui siihen, että vuoden 1991 elokuun kuumina päivinä ulkoministeri Lennart Meri sisusti juuri Tuglas-seuran tiloihin maailmanlaajuisen päämajansa.

Hyvät maailmankongressin osallistujat!

Enää on vain hieman yli sata päivää siihen hetkeen, jolloin 107 vuoden ikäinen Viron kansallismuseo avaa Tartossa uuden ja loistavan kotinsa, ensimmäisen varsinaisen kotinsa. Tämän museon horjumattomiin perinteisiin ovat kuuluneet myös sukukansojen kulttuuriaineiston kerääminen, tutkimus ja edistäminen. Nyt se nousee täysin uudelle tasolle, koska pelkästään suomalais-ugrilaisia kansoja esittelevä pysyväisnäyttely kattaa 1 100 neliometriä eikä siis ole paljon pienempi kuin esimerkiksi Helsingissä sijaitseva Viron suurlähetystön rakennus.

Tämä näyttely on kiinnekohta, jonka ympärillä suomalais-ugrilaisten kansojen elämän tulee poreilla. Tarttoon on siis syntymässä kaikkien pienten suomalais-ugrilaisten kansojen lähetystö.

Alkuperäiskansojen ei tarvitse pelätä kulttuurinsa ja historiansa vaalimista. Päinvastoin, niiden ainutkertainen erityisyys on heidän ylpeytensä ja arvonsa, meidän kaikkien yhteinen aarre.

Hyvät heimoveljet, ymmärtäkäämme ja hyödyntäkäämme toteamusta, että jokaisen suomalais-ugrilaisen kansan kestävän kehityksen selkärankana on myös erittäin pitkällä aikavälillä hyvä ja tukeva maailmanlaajuinen ystävyysverkosto.

Vaalikaamme ja rakentakaamme siis sitä. Jotta pieni mutta sisukas kielipuumme vihannoisi ikuisesti.

Kiitos!